

Sınıf Öğretmeni Adaylarının “Eğitim Programı, Öğretim, Öğretimi Planlama Ve Öğretimi Değerlendirme” Kavramlarına İlişkin Bilişsel Yapıları

Primary School Teacher Candidates' Cognitive Structures in Relation to Curriculum, Instruction, Instruction Planning and Evaluating Instruction

Burcu GÜRKAN¹

Öz

Araştırmanın genel amacı, sınıf öğretmeni adaylarının eğitim programı, öğretim, öğretimi planlama ve öğretimi değerlendirme kavramlarına ilişkin bilişsel yapılarının ortaya çıkartılmasıdır. Bu genel amaç doğrultusunda, sınıf öğretmeni adaylarının ilgili kavramlara ilişkin bilişsel yapılarının nasıl haritalandığı ve kavramsal bilgi durumlarının tespiti üzerinde durulmuştur. Tarama modeline göre yürütülen araştırmanın çalışma grubunu, 2017-2018 eğitim yılında Gaziantep ilindeki bir vakıf üniversitesinde öğrenim gören 109 sınıf öğretmeni adayı oluşturmuştur. Araştırmada veriler kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla toplanmıştır. Elde edilen veriler kesme aralığı tekniğine ve betimsel analize göre bulgulara dönüştürülmüştür. Araştırmada sınıf öğretmeni adaylarının eğitim programı, öğretim, öğretimi planlama ve öğretimi değerlendirme kavramlarına ilişkin çok sayıda kelime ürettikleri ancak dört kavram arasındaki bağı hedef/kazanım, öğrenci, öğretmen ve süre/zaman olmak üzere sınırlı kelimelerle kurdukları tespit edilmiştir. Adayların eğitim programı kavramını merkeze almaları dikkat çekmiştir. Ancak zihinlerinde, öğretimi değerlendirme kavramını diğer kavramlara göre daha bağımsız kodladıkları da görülmüştür. Bu durumlar, birbirleriyle ilişkili bu kavramların zihinlerdeki yapılanmasının yetersizliğini göstermiştir. Adayların eğitim programı kavramıyla ilgili en fazla, öğretimi planlama kavramıyla ilgili ikinci sırada, öğretim kavramıyla üçüncü sırada ve öğretimi değerlendirme kavramıyla da ilgili en az kavram yanılığı yaşadıkları da tespit edilmiştir. Adayların eğitim programı kavramıyla ilgili bilimsel açıdan kabul edilmeyecek kavramsallaştırmalarının fazla olduğu; öğretimi değerlendirme kavramıyla ilgili de bilimsel açıdan doğru olmayan kavramsallaştırmalarının en az düzeyde olduğu saptanmıştır.

Anahtar Kelimeler: bilişsel yapı, eğitim programı ve öğretimi, kelime ilişkilendirme testi.

Abstract

The main purpose of this research is to reveal the cognitive structures of class teacher candidates in terms of curriculum, instruction, instruction planning and evaluating instruction. In accordance with the said purpose, mapping of the cognitive structures of primary school teacher candidates in regard to the terms mentioned above and assessment of the level of knowledge about these terms have been studied. 109 primary teacher candidates who attend a foundation university in Gaziantep in the academic year 2017-2018 constitute the sample of our research which has been created with the survey model. The data have been gathered via word association test. The gathered data have been analyzed and the proper results have been produced with the interslice distance technique and the descriptive analysis method. In this research, it was found that even though the candidates produced a lot of words about curriculum, instruction, instruction planning and evaluating instruction terms, they appeared limited when it comes to linking these four terms to each other by only using words such as goal/achievement, student, teacher and duration/time. It was noteworthy that the candidates put the term curriculum in the center. On the other hand it was also observed that the candidates coded the term evaluating instruction more independently in their minds than the other terms. These observations reveal the inadequacy of the structures in candidates' minds in regard to the aforementioned terms which are related to each other. It was determined that the candidates' level of misconception, from highest to lowest, could be sorted in the following order: curriculum, instruction planning, instruction and evaluating instruction. It was also detected that the candidates made a lot of unscientific conceptualizations about the term curriculum while making the least amount of unscientific conceptualizations about the term evaluating instruction.

Keywords: cognitive structure, curriculum and instruction, word association test.

1. Hasan Kalyoncu Üniversitesi, Gaziantep, Türkiye; <https://orcid.org/0000-0003-3942-6407>

Atf / Citation: Gürkan, B. (2019). Sınıf öğretmeni adaylarının “eğitim programı, öğretim, öğretimi planlama ve öğretimi değerlendirme” kavramlarına ilişkin bilişsel yapıları. *Kastamonu Education Journal*, 27(2), 633-645. doi:10.24106/kefdergi.2621

Extended Summary

Purpose of Study: The way in which candidate teachers structure the term's curriculum, instruction, instruction planning and evaluating instruction will effect their intraclass and out of class activities. From this point of view, revealing the cognitive structures between the aforementioned terms presents the utmost significance when it comes to detecting the deficiencies in the pre-service education period. Furthermore, use of the word association test for the purpose of revealing the cognitive structures in regard to the terms mentioned above is a first in its own field. Concordantly the main purpose of this research is to elicit the cognitive structures in regard to curriculum, instruction, instruction planning and evaluating instruction terms. The subgoals which will convey one to the said main purpose are as follows:

How are the cognitive structures of the candidate teachers in regard to curriculum, instruction, instruction planning and evaluating instruction terms mapped?

What is the conceptual knowledge level of the candidate teachers with reference to curriculum, instruction, instruction planning and evaluating instruction terms?

Method: This research, which aims to assess the cognitive structures and misconceptions of candidate primary school teachers in regard to curriculum, instruction, instruction planning and evaluating instruction has been designed in concordance with the survey model.

Study Group: Our sample consists of 109 primary school teacher candidates in the academic year of 2017-2018. As for the diversity of our sample, our sample consists of 9 males and 100 females, 26 second grade, 60 third grade and 23 fourth grade university students.

Data Collection Tool and Data Analysis: The data, which have been gathered via the word association test, has been analyzed with the interslice distance technique and the descriptive analysis. In the results section, direct quotes have been used for the pertinent sentences and each quote has been marked with the proper candidate teacher's line number such as (CT1), (CT2)...(CT109). Reliability of the data which was gathered from the sentences has been examined with the formula that Miles & Huberman (1994) proposed which can be summarized as " $P(\text{Percent of Reconciliation}) = \frac{Na (\text{Opinion Units})}{Na (\text{Opinion Units}) + Nd (\text{Visibility Separation})} \times 100$ ". The validity and reliability of the data have been assessed by an expert in the related field with the proper educational background and the difference between the two coders has been calculated to be 92%.

Findings and Discussion: The gathered data shows that the candidates have a lot of words in their minds about the curriculum, instruction, instruction planning and evaluating instruction. Within this context, one can posit that the words "family/parent, achievement, knowledge, personal differences, class, order, education, formal education, goal/achievement, principal, grade, school, homework, student, teacher, plan, lesson, level/degree, result, strategy, duration/time, technique, constructivism and method" were created for all of the four terms mentioned above. But we established that the candidates linked these four terms with limited words such as goal/achievement, student, teacher and duration/time. This situation shows us the deficiency in the structuring of these interrelated terms in candidates' minds. Establishing connections between goals which is a key element in an curriculum and instruction, planning and evaluating processes is a vital part of our results. This finding bares a resemblance in terms of expressing the same perception to the one in Aykaç and Çelik's (2014) research where they used the phrase "means to achieve a goal" to assess the perception of teachers and candidate teachers toward the curriculum. Using of the goal/achievement and duration/time words by candidates for the purpose of linking the four mentioned terms shows us that the candidate teachers incorporated the principle of fulfilling the expectancies of the curriculum in the given time frame. Nevertheless, these findings fall short of fully explaining the relationship between the terms curriculum, teaching, planning of education and evaluating instruction. The data which has been gathered in regard to the first sub goal of this particular research revealed that the candidate class teachers built the relationships between the mentioned four terms also by deriving from the words teacher and student. Congruently, Yılmaz, Göçen and Yılmaz (2013) found in their research to assess the metaphoric perception of candidate teachers with regard to the concept of teacher that the candidate teachers perceived the concept of teacher as "molder, pathfinder, one who does sacramental work". Thus, the results at hand show that the candidate class teachers can perceive their roles with regard to education/teaching. However, the teacher and student concepts still fall short of fully displaying the qualities of the terms curriculum, instruction, instruction planning and evaluating instruction.

The second sub goal of this research is to determine the conceptual knowledge level of candidate primary school teachers. Examination of the results reveals that the least amount of scientifically correct sentences about the term curriculum has been written and often they included misconceptions or unrelated sentences about the said term. On the other hand, the most amount of scientific sentences has been written about the term instruction planning while also presenting the lowest number of sentences in regard to misconception and unrelated sentences. The sentences about instruction planning of education terms have been found to be in the middle for all three of the categories. Gültekin (2013) noted in his research about the assessment of the metaphoric perception of candidate teachers with regard to the concept of curriculum that candidate teachers did in fact thought about the curriculum concept in a complex and problematic manner. As Demirel (2013) also stated, the curriculum concept has indeed turned into an abstract concept. For this reason, the candidates might have had a hard time developing mental representations of the curriculum concept. The least amount of misconceptions about the evaluating instruction concept can be explained by the concrete indicators of the quantification methods and the lower amount of conceptual misconceptions in regard to the terms instruction and instruction planning can be explained by the experiences candidates acquired during their major area courses.

Conclusion: In conclusion, the candidate teachers who prepare to be the implementers of the program and all its aspects, do, in fact, need the in-service training that will provide them the tools to make sense of the concepts in question as well as the indicators of these concepts and the relationship between them.

1. Giriş

Öğretmenlerden bir öğretim sürecini planlarken ve yönetirken eğitim programlarını takip etmeleri beklenmektedir. Bir eğitim programı öğrencilerin öğretmenlerin rehberliğiyle okul içinde ve dışında kazandıkları yaşantılar (Caswell ve Campell, 1935; Olivia, 2005; Demirel, 2013) şeklinde açıklanmaktadır. Başka ifadeyle bir eğitim programı gerçekleştirilecek öğrenmeleri, öğrenme-öğretme stratejilerini, öğretim kaynaklarını, ders içeriklerini, beklenen so-nuçları ve öğrenmenin kontrolünü sağlayan sınav durumlarını, programın uygulanmasına ilişkin düzenlemeleri içermektedir (Demeuse ve Strauven, 2016). Bu bütüne öğretim ve ders programlarının yanında eğitici kol çalışmaları, kurslar, geziler, toplantılar, belirli gün ve haftalarla ilgili çalışmalar, sağlık ve rehberlik gibi ders dışı çalışmalar da dâhildir (Yılmaz ve Sünbül, 2007). Eğitim programları yazılı ve resmi belge olma özelliği taşısalar da hem öğretim tasarımları ve uygulamalarıyla işlerlik kazanmakta hem de ulusal çapta ortak bir standarda ulaşmayı de-stelemektedir.

Öğretim, öğretimi planlama ve değerlendirme gibi birçok işlemsel süreç eğitim programının birbirleriyle bağlantılı sistematik unsurlarıdır. Öğretim işi, öğrenenlere okul içinde veya dışında planlı etkinlikler yoluyla davranış kazan-dırılması ve rastlantısal yürütülemeyecek kadar hassas bir uğraştır. Öğretimin planlı gitmesi öncelikle programın okun-masını gerektirmektedir ki bu uğraş programın sürdürülebilirliği için gereklidir ve öğretmenlere sınıf yönetimi, za-man kontrolü, mesleki gelişim gibi çeşitli açılardan da fayda sağlamaktadır. Ayrıca ders programlarını takip eden öğretmenler günlük akışı düzenlediklerinde mesleki sorumluluğu da üstlenmiş olmaktadır. Bir ders akışının kazanım-lar çerçeve-sinde gitmesi, bireysel ve grup çalışmalarıyla yürütülmesi ve bu bağlamda öğrenme kontrolünün yapılmasını gerektirmektedir. Öğrenme süreç ve sonucunun kontrolü ise ancak sistemli bir değerlendirmeye mümkündür. Tyler (2014) değerlendirmeyi, hedef davranışların eğitim programı ve öğretim yoluyla uygulamada ne derece gerçeğe dönüştürüldüğünü belirleme süreci olarak tanımlamakta ve değerlendirmenin birden fazla değerlendirme içerdiği ifade etmektedir. Öğretmenlerin öğretimi ve değerlendirmeyi neye göre ve nasıl yaptıklarının incelenmesi kadar programla ilişkili bu alt kavramları bilişsel olarak nasıl yapılandırdıklarının bilinmesi de önemlidir. Her öğretmenin eğitim alanına, insan davranışlarına ve sosyal sistemlere ilişkin geçerliğini koruyan kuramsal bilgiden haberdar olması gerekmektedir (Şahin, 2010). Öğretmenlerin kavramsal temelini anlamak, eğitimsel etkinliği arttırmaya önemli katkı sağlayacaktır (McKenzie ve Turbill, 1999). Çünkü öğretmenlerin ne düşündükleri, neye inandıkları ve ne yaptıkları öğrenme türlerini şekillendirecektir (Fullan ve Hargreaves 1991).

Bilindiği üzere bilişsel yapılar algıları, algılar da eylemleri dönüştürme özelliğine sahiptir. Shavelson (1972) bilişsel yapının kavramların uzun süreli bellekteki organizasyonuna (karşılıklı ilişkilerine) atıfta bulunan varsayımsal bir yapı olduğunu ifade etmektedir. “Bilgi birimleri” ve “bilgi birimlerinin organizasyonu” olmak üzere iki temel bileşenle açıklanan bilişsel yapı, öğrenmede ve hatırlamada rol almakta, yeni bilginin kaynaştığı genel çerçeveyi ve bilgiler arası bağlantının nasıl olduğunu belirlemektedir (Gilbert, Boulter ve Rutherford, 1998 a,b; Ülgen, 2004; Özenç-Uçak ve Olşen-Güzeldere 2006). Bu bağlamda öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının mesleki kavramlara ilişkin bilgi organizasyonlarının öğretim eylemlerini tümüyle yönlendireceği düşünüldüğünde, bilgiyi nasıl yapılandırdıklarının tespit edilmesi gerekmektedir.

Bilişsel yapının ölçülmesine ve kavramlar arasındaki ilişkilerin çizilmesine yönelik birçok yöntem bulunmaktadır ve kelime ilişkilendirme testi de bilişsel yapının araştırılmasında kullanılan en yaygın ve eski yöntemlerden birisidir (Bahar, Johnstone ve Sutcliffe, 1999). Kelime ilişkilendirme testi, bir anahtar kelimenin veya iki anahtar kelime arasındaki ilişkinin ilişki anlamını tanımlamanın bir yoludur (Deese, 1962). Bu teknikte çoğunlukla 30 sn içerisinde bir anahtar kavramla ilgili akla gelen sıralı cevaplar verilmektedir. Uzun süreli bellekten tepki alma sırasının kavramlar içinde ve arasında önemli bir yapı parçasını yansıtır olması da tekniğin altında yatan varsayım olarak kabul edilmektedir (Bahar, Johnstone ve Sutcliffe, 1999; Bahar ve Özatlı, 2003; Shavelson,1972). Ayrıca kelime ilişkilendirme testi, kavram yanlışlarının tespit edilmesinde de kullanılabilen işlevsel bir araçtır. İnsanların daha sistemli bir düşünce yapısına sahip olabilmesi için deneyimleri aracılığıyla kazandığı bilgi parçacıklarını zihinsel yapı içinde uygun bir şekilde sınıflandırması ve kategoriler halinde depolaması gerekmektedir (Martorella,1998). Kavramlara ait özelliklerin sınıflandırılmasında hatalar olduğunda da kavramla ilgili yanlışlar ortaya çıkmaktadır. Merrill, Tennyson ve Posey (1992) kavram yanlışını, iki ya da daha fazla kavram için ortak olan genel özelliklerin kavramın ayırt edici özelliği olarak kabul edilmesi biçiminde tanımlamakta; Smith, diSessa ve Roschelle (1993) ise kavram yanlışını, kavramların uzmanların kavramsallaştırmasından farklı algılanması şeklinde ifade etmektedir. Dolayısıyla öğrenenlerin kavramlara ilişkin sahip oldukları genel yapıyı etkileyen yanlışlarının da saptanması gereği ortaya çıkmaktadır.

İlgili alan yazın incelendiğinde, öğretmen ya da farklı bölümlerde öğrenim gören öğretmen adaylarının mesleki ve alan kavramlarına ilişkin algılarının ortaya çıkartıldığı birçok çalışmaya rastlanmıştır. Bu çalışmalarda “ öğretim, öğrenme, öğretim materyali, hedef, değerlendirme” kavramlarına (Levine, 2005; Font, Bolite ve Acevedo, 2010; Taşkın

ve Köse, 2015); “eğitim planlaması” kavramına (Boyacı, 2009); “öğretmen” kavramına (Lasley, 1994; Gillis ve Johnson, 2002; Ekiz ve Koçyiğit,2012); “mesleki gelişim” kavramına (Bullough veStokes, 1994); “öğrenci” kavramına (Saban, 2009); “eğitim programı” kavramına (Gültekin, 2013; Aykaç ve Çelik, 2014) ve “program geliştirme” kavramına (Semerci, 2007) ilişkin metaforik algılarının tespit edildiği görülmektedir. Diğer yandan öğretmen adaylarının “sosyal bilimler ve sosyal bilgiler” kavramlarına (Deveci, Çengelci-Köse ve Gürdoğan-Bayır, 2014); “Atatürk ilkeleri” kavramına (Işıklı, Taşdere ve Göz, 2011) ve “bilimin doğası” kavramına (Taşdere, Özsevgeç ve Türkmen, 2014) ilişkin bilişsel yapılarının kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla saptandığı da tespit edilmiştir. Ancak, öğretmen adaylarının özellikleri açısından birbirleriyle yakından ilişkili ve öğrenme sürecini yönlendirecek *eğitim programı*, *öğretim*, *öğretimi planlama* ve *öğretimi değerlendirme* kavramlarını zihinlerinde nasıl yapılandırdıklarının ve nasıl bir örüntü oluşturduklarının kelime ilişkilendirme aracılığıyla tespit edilmesine yönelik çalışmaya rastlanmamıştır.

Araştırmanın Amacı

Gelecekte programı uygulama sorumluluğunu alacak öğretmen adaylarının eğitim programı, öğretim, öğretimi planlama ve değerlendirme kavramlarını yapılandırma biçimleri sınıf içi ve sınıf dışı uygulamalarını etkileyecektir. Bu düşünceden hareketle bahsi geçen kavramlar arasındaki bilişsel yapılarının çıkartılması hizmet öncesi eğitim sürecindeki eksikliklerin tespit edilmesi adına güçlü bir geribildirim olacaktır. Ayrıca sınıf öğretmeni adaylarının ilgili kavramlara ilişkin bilişsel yapılarının kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla ortaya konulması ilk olma özelliğini de göstermektedir. Bu bağlamda araştırmanın genel amacı, sınıf öğretmen adaylarının *eğitim programı*, *öğretim*, *öğretimi planlama* ve *öğretimi değerlendirme* kavramlarına ilişkin bilişsel yapılarının ortaya çıkartılmasıdır. Bu genel amaca ulaşılacak alt amaçlar ise aşağıda belirtildiği gibidir:

- Öğretmen adaylarının *eğitim programı*, *öğretim*, *öğretimi planlama* ve *öğretimi değerlendirme* kavramlarına ilişkin bilişsel yapıları nasıl haritalanmıştır?
- Öğretmen adaylarının *eğitim programı*, *öğretim*, *öğretimi planlama* ve *öğretimi değerlendirme* kavramlarına ilişkin kavramsal bilgi durumları nasıldır?

2. Yöntem

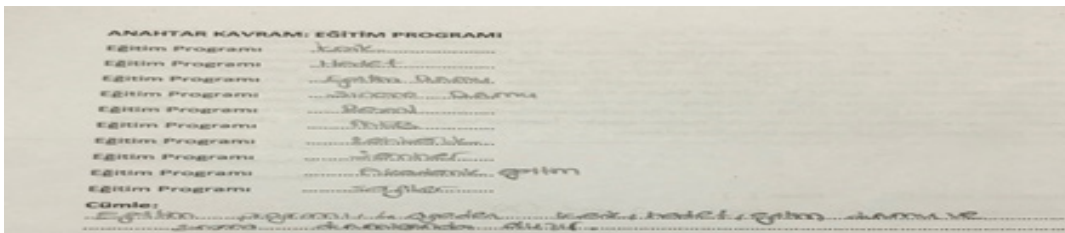
Sınıf öğretmeni adaylarının eğitim programı, öğretim, öğretimi planlama ve öğretimi değerlendirme kavramlarına ilişkin bilişsel yapılarının ve kavram yanılıklarının belirlenmesini amaçlayan bu araştırma tarama modeline göre desenlemiştir. Tarama modelleri geçmişte ya da halen var olan bir durumu mevcut biçimiyle betimlemeyi ve bir grubun belirli özelliklerini belirlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır (Karasar, 2006; Büyüköztürk, Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel 2014). Bu çalışmada da farklı sınıflarda öğrenim gören sınıf öğretmeni adaylarının eğitim programı, öğretim, öğretimi planlama ve öğretimi değerlendirme kavramlarına ilişkin bilişsel yapılarının değiştirilme çabası güdülmenden olduğu gibi betimlenmesi yoluna gidilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubu 2017-2018 eğitim öğretim yılı güz döneminde Gaziantep ilindeki bir vakıf üniversiteye devam eden 50 ikinci sınıf, 90 üçüncü sınıf, 50 dördüncü sınıf olmak üzere toplam 190 sınıf öğretmeni adayı arasından ölçüt örnekleme göre seçilmiştir. Araştırmaya öğretim ilke ve yöntemleri dersini alan/almakta olan 109 sınıf öğretmeni adayı gönüllü katılım göstermiştir. Bu adayların dokuzu erkek, 100’ü kadındır; 26’sı ikinci sınıfa, 60’ı üçüncü sınıfa, 23’ü de dördüncü sınıfa devam etmektedirler.

Veri Toplama Aracı

Araştırmada veriler Kelime İlişkilendirme Testi (KİT) aracılığıyla toplanmıştır. Bu teste eğitim programı, öğretim, öğretimi planlama ve öğretimi değerlendirme kavramlarıyla ilgili akla gelen 10 kelimenin yazılmasını ve kavram bilgi-sinin tespiti açısından da bir cümlenin kurulmasını sağlayan boşluklar yer almıştır. Aşağıda katılımcılardan ÖA72’ye ait KİT’ndeki eğitim programı kavramına ilişkin bir cevap örneği sunulmuştur.

Şekil 1. ÖA72’ye Ait Cevap Örneği

Verilerin Toplanması ve Analizi

Araştırmada veriler, araştırmacı tarafından 2017 Aralık ayının son haftası öğretim üyelerinden izinler alınarak dersler sırasında toplanmıştır. Her kavramla ilgili kelime üretilmesi için sınıf öğretmeni adaylarına 30 saniye, cümle yazmaları için de bir dakika verilmiştir. Veri toplama araçlarının dağıtılması, gerekli açıklamaların yapılması ve uygulanması ortalama 5-7 dakika içinde tamamlanmıştır. KİT aracılığıyla elde edilen kelimelerin analiz süreci için şu adımlar takip edilmiştir: (1) katılımcı kâğıtlarını numaralandırma, (2) her kavram için üretilen kelimeleri listeleme, (3) kelimeleri alfabetik sıraya koyma, (4) kelimelerin frekanslarını tespit etme, (5) tüm kavramlar için satırda kelimelerin sütunda kavramların olduğu ortak frekans tablosu oluşturma, (6) Bahar, Johnstone ve Sutcliffe (1999) tarafından önerilen kesme aralıklarını ve bu aralıklara dâhil olan kelimeleri tespit etme, (7) kavram ağlarını çizme, (8) geçerlik ve güvenirlik çalışmalarını yapma. Araştırmada cümlelerden elde edilen veriler ise kavramsal bilgi durumu açısından incelenmiş ve kriterleri araştırmacı tarafından belirlenen bir form aracılığıyla betimsel analiz tekniğine göre bulgulara dönüştürülmüştür. Bu bağlamda, kavramla ilgili tam tanım cümlesi, kavramın en az bir özelliğini yansıtan veya anahtar kelimelerle ilgili bilimsel açıdan doğru olan cümleler “kavramla ilişkili bilimsel açıdan doğru cümle” kategorisinde; kavramın yanlış kavramsallaştırıldığı cümleler “kavram yanlışlığı içeren cümle” kategorisinde; görüş, düşünce ve inanç yansıtan, gündelik bilgi özelliği taşıyan, kavramın özelliği dışında yazılan, üretilen kelimelerden bağımsız olan ve bilimsel nitelik taşımayan cümleler ise “kavramla ilişkisiz veya bilimsel açıdan doğru olmayan cümle” kategorisinde değerlendirilmiştir. Örneğin, eğitim programı kavramıyla ilgili “Eğitim programı 4 öğeden içerek, hedef, eğitim durumu ve sınav durumundan oluşur.” cümlesini kuran öğretmen adayının kavramla ilişkili bilimsel açıdan doğru cümle kurduğu; “Eğitim programı formal ve informal olarak ayrılır.” cümlesini kuran öğretmen adayının kavram yanlışlığı içeren cümle kurduğu; “Hayattır.” cümlesini kuran öğretmen adayının kavramla ilişkisiz veya bilimsel açıdan doğru olmayan cümle kurduğu anlaşılmaktadır. Araştırmanın bulgular bölümünde de ilgili cümleler için doğrudan alıntılara yer verilmiştir ve her alıntı öğretmen adaylarının sıra sayılarına göre (ÖA1),... (ÖA109) şeklinde temsil edilmiştir. Araştırmada cümlelerden elde edilen veriler ise kavram öğretimi konusunda çalışmış bir eğitim programı ve öğretimi uzmanına verilmiştir. İki kodlayıcı arasındaki tutarlılık Miles ve Huberman’ın (1994) önerdiği; $P(\text{Uzlaşma Yüzdesi}) = [Na(\text{Görüş Birliği}) / Na(\text{Görüş Birliği}) + Nd(\text{Görüş Ayrılığı})] \times 100$ güvenirlik formülüyle incelenmiş ve toplam güvenirlik değeri %92 olarak hesaplanmıştır.

3. Bulgular

Araştırmada bulgular bilişsel yapılara ilişkin kavram ağları ve kavram yanlışlıkları şeklinde alt amaçlar paralelinde sırasıyla sunulmuştur.

Kavramlara İlişkin Oluşturulmuş Bilişsel Yapılara Ait Bulgular

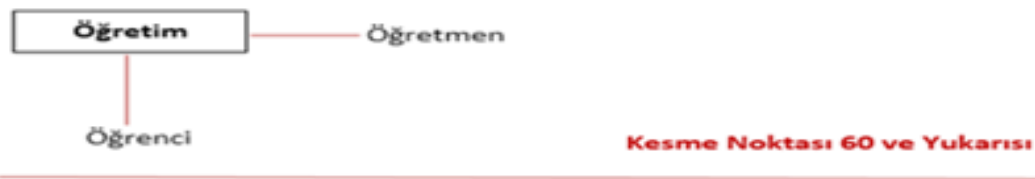
Uygulamada sırasıyla verilen “eğitim programı, öğretim, öğretimi planlama ve öğretimi değerlendirme kavramları-na” ilişkin üretilen kelimelerin tekrarlanma sıklıkları Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. Kavramlara İlişkin Oluşturulmuş Kelimelerin Frekans Dağılımı

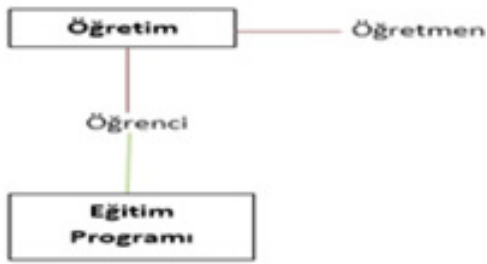
Kavramlar	Üretilen Kelimeler
EĞİTİM PROGRAMI	açık öğretim (1), aile/veli (6), akademik eğitim (2), akademisyen (1), bakanlık (1), başarı (1), beceri (2), belgeler (1), bilgi (6), bilişsel (1), bireysel farklılıklar (4), Bloom taksonomisi (1), çağdaş/modern (2), davranış değişimi (7), ders (30) , devlet (1), disiplin (1), duyuşsal (1), düşünme (1), düzen (10) , eğitim (14) , eğitim bilimleri (1), eğitim durumu (6), eğitim sistemi (2), eğlence (1), ekonomiklik (1), esnek (1), etkinlik (5), ezber (1), final (1), formal eğitim (10) , geleneksel (1), gelişim (2), hazırbulunuşluk (1), hazırlık (2), hedef/kazanım (32) , içerik (16) , ilişki (1), ilkokul (3), informal eğitim (8), istek (2), işbirliği (3), işleyiş (3), kalem (2), kapsamlı (2), kariyer (1), kitap (4), kural (4), kurum (1), lisans (1), lise (3), MEB (15) , mekan (2), merci (1), meslek (3), müdür (6), müfredat (20) , not (1), okul (37) , okul öncesi (1), ortaokul (3), oyun (1), ödev (2), öge (1), öğrenci ihtiyacı (1), öğrenci (56) , öğrenim (1), öğrenme (5), öğrenme kuralları (1), öğretim (28) , öğretme (3), öğretmen (46) , ön lisans (1), örgün eğitim (11) , örtük program (3), plan (38) , planlama (6), probleme dayalı öğrenme (1), program (34) , proje (1), psikomotor (1), rapor (2), rehberlik (2), rektör (1), resmi (2), seminer (1), sergiler (1), seviye/düzye (4), sınav durumları/değerlendirme (10) , sınıf (19) , sınıf yönetimi (1), sıra (3), silgi (1), sistem (8), sistematik (3), siyaset/politika (1), sonuç (1), strateji (5), süre/zaman (10) , süreç (10) , süreklilik (1), tahta (1), teknik (4), teknoloji (1), toplum (1), tutum (1), uygulama (1), üniversite (11) , üst düzey (1), vize (1), yansıtıcı düşünme (1), yapılandırıcılık (12) , yaşantı (2), yaygın eğitim (4), yazılı sınav (16) , yetenek (1), yöntem (5), zeka (1)

Kavramlar	Üretilen Kelimeler
ÖĞRETİM	aile/veli (16) , anlamlı öğrenme (1), anlatım (9), ansiklopedi (1), başarı (3), beceri (4), bilgi (30) , bilim (2), bilişsel (4), birey (2), bireysel farklılıklar (5), büyüme (1), çevre (12) , çoklu zeka (4), davranış (7), davranış değişimi (4), defter (4), deney (1), ders (26) , ders dışı (1), ders içi (1), disiplin (3), dolaylı öğretim (1), duyuşsal (1), düşünme (1), düzeltme (1), düzen (7), eğitim (33) , eğlence (1), etkinlik (1), ezber (2), fırsat eşitliği (1), formal eğitim (10) , geleneksel (2), göreceli (1), gözlem (1), güdüleme (2), gelişim (2), hazırbulunuşluk (1), hedef/kazanım (10) , hitap (1), hizmet (1), içerik (3), iletişim (1), ilgi (2), ilkokul (2), informal eğitim (5), istek (2), işbirliği (1), işleyiş (1), kalem (3), kalıtım (1), kavrama (3), kesitlilik (1), kitap (10) , konuşma (1), kural (2), kuram (2), kültür (1), lise (2), materyal (4), mekan (7), mekan kısıtlılığı (1), meslek (2), müdür (1), müfettiş (1), müfredat (4), not (4), okul (47) , okul idaresi (2), okuma (2), ortaokul (2), oto kontrol (1), ödev (6), öğrenci (62) , öğrenim (2), öğrenme (24) , öğretim ilkesi (6), öğretim (1), öğretimin planlanması (1), öğretme (12) , öğretmen (67) , örgün eğitim (3), örgütlenmişlik (1), örnek (1), pekiştirme (1), performans (1), plan (12) , planlama (7), program (18) , proje (4), psikomotor (2), rehberlik (3), sabır (1), sevgi (2), seviye/düzyey (4), sınav durumları (1), sınav (7), sınıf (26) , sınıf iklimi (1), sınırlılık (1), sıra (1), silgi (1), sistem (2), sonuç (2), sosyalleşme (1), strateji (7), süre/zaman (10) , süre kısıtlılığı (3), süreç (8), tahta (2), tartışma (1), teknik (2), toplum (1), tutum (3), uygulama (5), üniversite (6), yapılandırmacılık (2), yaygın eğitim (2), yetenek (2), yeterlik (1), yöntem (10) , zeka (3)
ÖĞRETİMİ PLANLAMA	5 E modeli (1), aile/veli (4), akvaryum (1), analiz etme (3), anlamlı öğrenme (1), anlatım (3), başarı (4), beceri (2), bilgi (11) , bilgi düzeyi (1), bilim (1), bilimsel süreç (2), bilinç (1), bilir kişi (1), bireysel farklılıklar (8), Bloom taksonomisi (1), çevre (5), çizelge (1), çoklu zekâ (2), davranış (6), davranış değişimi (1), defter (4), ders (22) , dikkat çekme (1), disiplin (3), disiplinler arası öğretim (1), dönüt/geribildirim (1), düşünme (1), düzen (19) , edimsel öğrenme (1), eğitim (14) , eğlence (2), ekonomiklik (1), etkinlik (5), formal eğitim (4), gelişim (1), güdüleme (6), gelişim (2), hazırbulunuşluk (5), hazırlık (3), hedef/kazanım (21) , hedeften haberdar etme (2), hipotez (3), içerik (6), ilgi (1), ilişki (1), informal eğitim (2), istek (3), istenmeyen davranış (1), işbirliği (1), kalem (1), kalıtım (1), kavrama (1), kitap (4), kriter (1), kural (4), kuram (4), laboratuvar (1), materyal (6), materyal tasarlama (1), MEB (7), mekan (10) , meslek (1), model (2), müdür (4), müfredat (7), not (2), okul (16) , oyun (1), ödev (2), öğrenci (39) , öğrenme (10) , öğretim (6), öğretme (7), öğretmen (39) , ön bilgi (1), örnek (2), Piaget (1), plan (40) , planlama (5), program (30) , programa uygunluk (1), proje (1), seviye/düzyey (4), sınav durumları (5), sınav (4), sınıf (19) , sınıf yönetimi (1), sıralama (3), sistem (1), sistematik (2), sonuç (2), strateji (16) , sunum (6), süre/zaman (19) , süreç (17) , tahta (1), taktik (2), Talim Terbiye (1), teknik (20) , tema (1), ünite (1), üniversite (2), yapılandırmacılık (1), yaşantı (1), yaygın eğitim (1), yetenek (1), yeterlik (1), yöntem (24) , zeka (2)
ÖĞRETİMİ DEĞERLENDİRME	Açık uçlu soru (3), aile/veli (4), ALES (1), alıştıırma (1), analiz etme (13) , anket (2), bakış açısı (2), başarı (6), başarısızlık (3), beceri (2), belirtke tablosu (1), biçimlendirme (1), bilgi (11) , bilgi düzeyi (3), bilgi toplama (2), bilişsel (3), birey (1), bireysel değerlendirme (3), bireysel farklılıklar (5), Bloom taksonomisi (4), boşluk doldurma (4), bütünsel değerlendirme (2), cevap (2), ceza (1), çıkarım (6), çoktan seçmeli (18) , davranış (2), deney (1), derece (1), ders (7), doğru-yanlış (3), dönüt/geribildirim (10) , durum belirleme (1), düşünme (3), düzen (1), düzey belirleme (4), eğitim (4), eleştirme (12) , eşleştirme (1), fikir (3), final (2), formal eğitim (1), geçerlik (1), göreceli (1), görüşme (5), gözlem (19) , grup değerlendirme (3), güdüleme (1), güvenilirlik (4), hedef/kazanım (11) , ilgi (3), ilişki (2), inceleme (1), kalıcılık belirleme (2), karara bağlama (4), karne (2), kavrama (8), kıyaslama (4), klasik sınav (2), kodlama (1), kontrol etme (4), korelasyon (1), KPSS (1), kriter (7), müdür (1), ne kadar (1), neden-sonuç (1), nitelik (1), not (19) , objektif (6), okul (5), ödev (5), ödül (2), öğrenci (24) , öğrenme (6), öğretim (5), öğretmen (25) , ölçme araçları (14) , ölçme kuralı (1), ölçme (40) , ölçülebilirlik (1), ölçüm (3), ön bilgi (2), örnek (1), öz eleştiri (3), özet (1), pekiştirme (1), performans (1), plan (4), portfolyo (2), program (3), proje (5), puanlama (11) , puanlayıcı (1), rapor (3), sentez (2), seviye/düzyey (1), sınav (32) , sınıf (4), sınıf dışı (1), sıralama (1), silgi (1), siyaset/politika (1), sonuç (46) , soru (10) , sözlü (4), strateji (4), subjektif (1), süre/zaman (12) , süreç değerlendirme (18) , T puanı (1), tahmin (1), tam öğrenme (1), tanıma-yerleşme (2), teknik (2), TEOG (1), test etme (12) , toplum (1), tutum (3), uygulama (6), ünite (1), ürün (1), üst düzey (1), varyans (1), veri elde etme (3), vize (2), yapılandırmacılık (1), yaratıcı düşünme (1), yargı (1), yazılı sınav (1), yetenek (2), yeterlik (1), yorum (13) , yöntem (1), z puanı (1), zeka (2).

KİT'nde yer alan kelimeler analiz edildiğinde eğitim programı, öğretim, öğretimi planlama ve öğretimi değerlendirme kavramlarıyla ilişkili toplamda (N=269) farklı kelimenin üretildiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu kelimelerden eğitim programı kavramına ilişkin (N=119), öğretim kavramına ilişkin (N=123), öğretimi planlama kavramına ilişkin (N=110) ve öğretimi değerlendirme kavramına ilişkin olarak da (N=138) kelimenin türetildiği tespit edilmiştir. Bu nedenle kavramlar arasındaki bilişsel yapının ortaya çıkartılması amacıyla kesme noktası 60 ve yukarısı olarak başlatılmıştır. Aşağıda sırasıyla kesme noktası (60 ve yukarısı), (50 ve 59 arası), (40 ve 49 arası), (30 ve 39 arası), (20 ve 29 arası), (10 ve 19 arası) aralıklarına dâhil olan kelimelerin kavram ağı sunulmuştur.

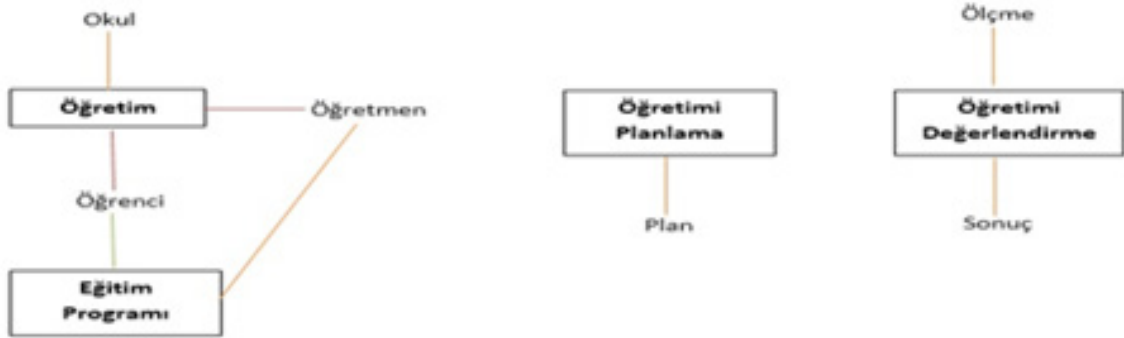

Şekil 2. Kesme Noktası 60 ve Yukarı Aralığında Yapılanmış Kelimelere İlişkin Kavram Ağı

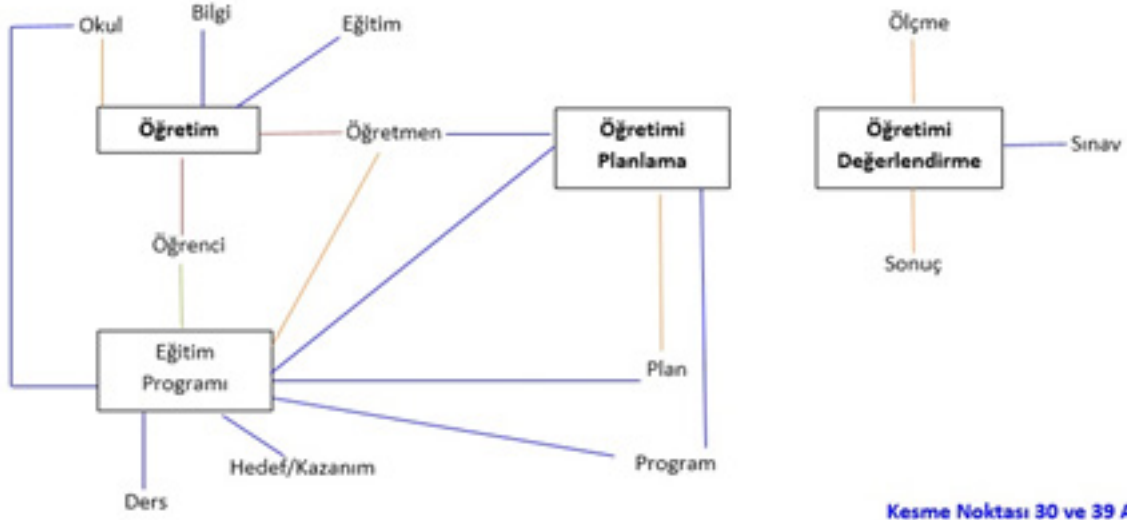
Kesme Noktası 50 ve 59 Arası

Şekil 3. Kesme Noktası 50 ve 59 Aralığında Yapılanmış Kelimelere İlişkin Kavram Ağı

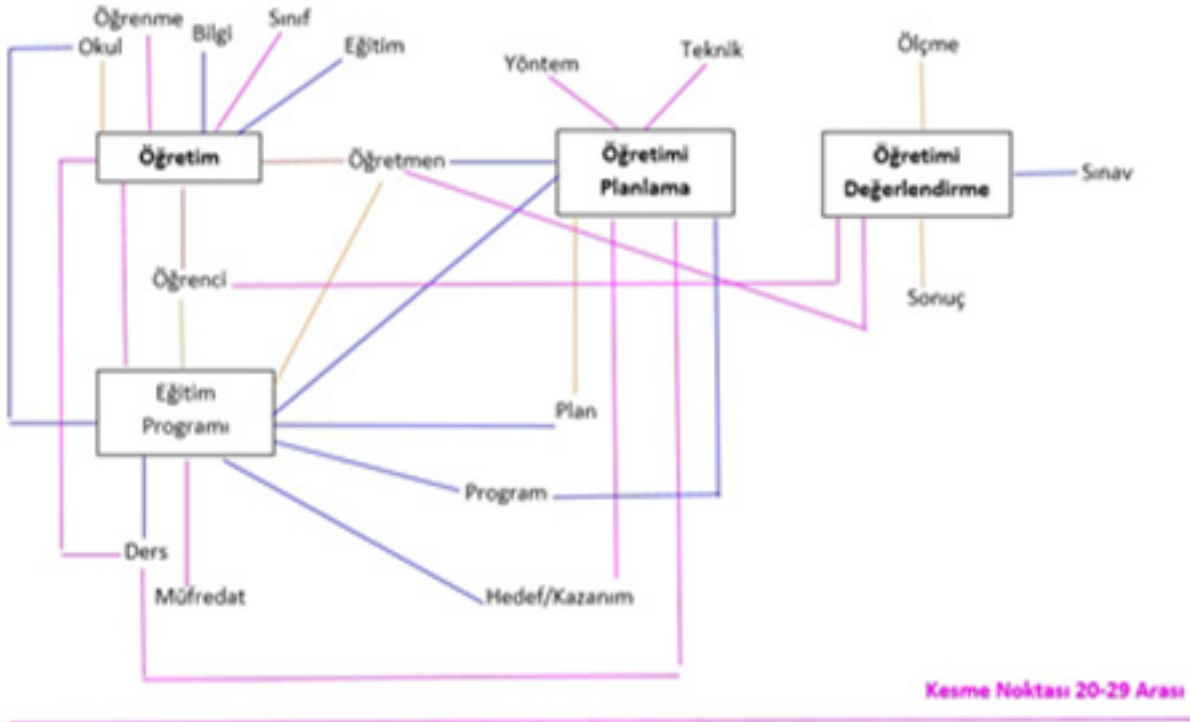
Kesme Noktası 40 ve 49 Arası

Şekil 4. Kesme Noktası 40 ve 49 Aralığında Yapılanmış Kelimelere İlişkin Kavram Ağı

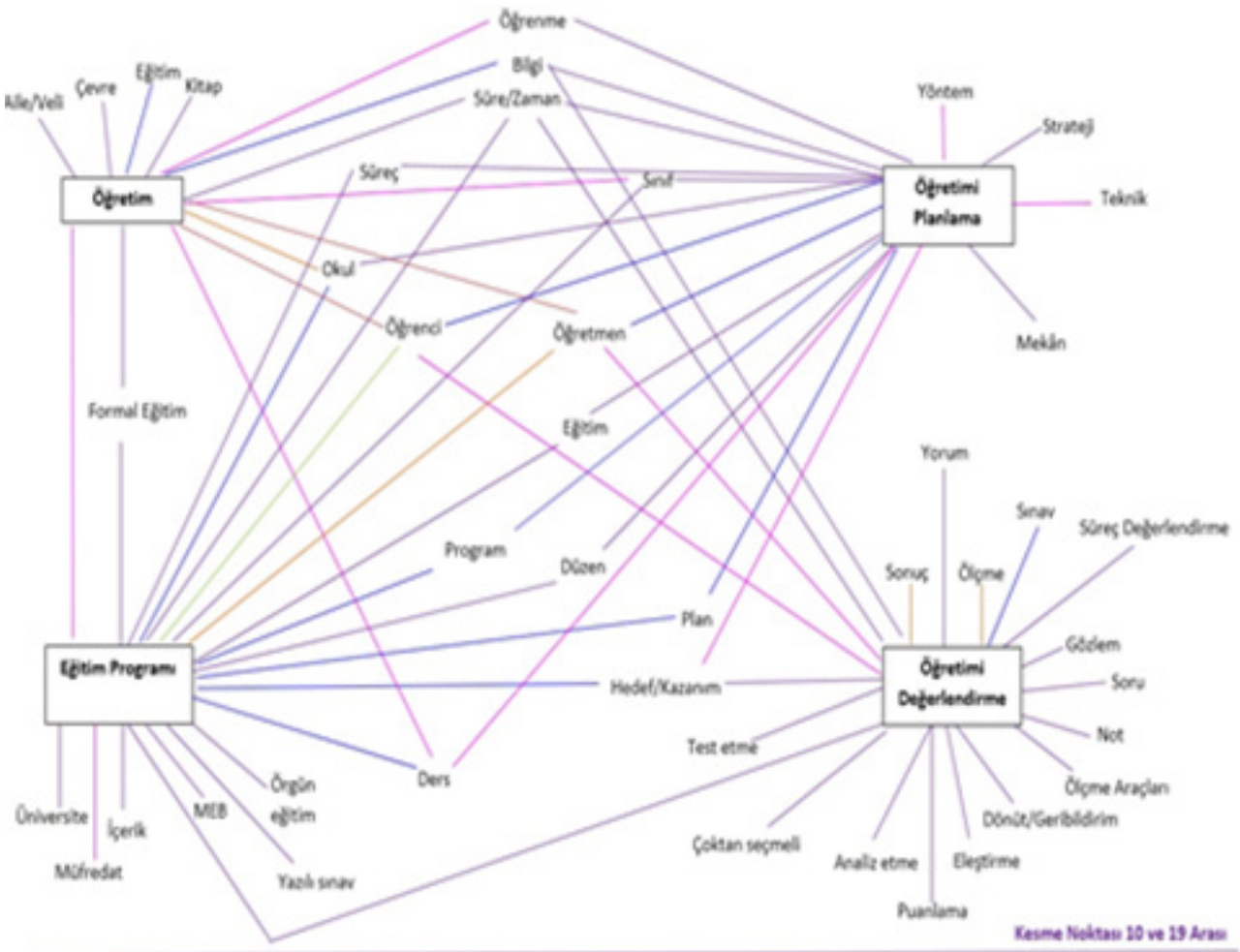

Kesme Noktası 30 ve 39 Arası

Şekil 5. Kesme Noktası 30 ve 39 Aralığında Yapılanmış Kelimelere İlişkin Kavram Ağı

Şekil 6. Kesme Noktası 20 ve 29 Aralığında Yapılanmış Kelimelere İlişkin Kavram Ağı

Şekil 7. Kesme Noktası 10 ve 19 Aralığında Yapılanmış Kelimelere İlişkin Kavram Ağı

Kesme Noktası 60 ve Yukarısı: Bu aralıkta öğretmen adayları sadece öğretim kavramıyla ilgili olarak “öğrenci” ve “öğretmen” kelimelerini üretmişler.

Kesme Noktası 50 ve 59 Arası: Öğretmen adayları bu aralıkta sadece eğitim programı kavramıyla ilgili “öğrenci” kelimelerini üretmişler ve böylece öğretim ve eğitim programı kavramı arasındaki ilişki kurulmuştur.

Kesme Noktası 40 ve 49 Arası: Öğretmen adayları bu kesme noktası aralığında öğretim kavramıyla ilgili “okul” kelimesini, eğitim programı kavramıyla ilgili de “öğretmen” kelimesini üretmişlerdir. Böylece öğretim ve eğitim programı kavramları arasında ikinci bağ oluşturmuştur. Ayrıca, adaylar ilk kez bu aralıkta öğretimi planlama kavramıyla ilgili “plan”, öğretimi değerlendirme kavramıyla da ilgili “ölçme” ve “sınav” kelimelerini üretmiş olsalar da henüz diğer kavramlar arasında bir ilişki yapılanmamıştır.

Kesme Noktası 30 ve 39 Arası: Öğretmen adayları bu aralıkta öğretim kavramıyla ilgili “bilgi” ve “eğitim”, eğitim programı kavramıyla ilgili “okul”, “ders”, “hedef/kazanım”, “program” ve “plan”, öğretimi planlama kavramıyla ilgili “öğretmen”, “öğrenci”, “program” ve “plan”, öğretimi değerlendirme kavramıyla ilgili olarak da “sınav” kelimelerini ürettikleri görülmektedir. “Öğretmen” ve “öğrenci” kelimeleriyle eğitim programı, öğretim ve öğretimi planlama kavramları arasında ilişki kurulmuş, “okul” kelimesiyle öğretim ve eğitim programı, “plan” ve “program” kelimeleriyle de eğitim programı ve öğretimi planlama kavramları arasında bağ kurulmuştur.

Kesme Noktası 20 ve 29 Arası: Öğretmen adaylarının bu kesme noktası aralığında öğretim kavramıyla ilişkili olarak “ders”, “öğrenme” ve “sınıf”, eğitim programı kavramıyla ilgili “müfredat” ve “öğretim”, öğretimi planlama kavramıyla ilgili “hedef/kazanım”, “yöntem”, “teknik” ve “ders”, öğretimi değerlendirme kavramıyla ilişkili olarak da “öğrenci” ve “öğretmen” kelimelerini ürettiklerini görülmüştür. Bu aralıkta ilk defa öğretimi değerlendirme kavramıyla diğer kavramlar arasında “öğretmen” ve “öğrenci” kelimeleriyle ilişkilerin yapılandırıldığı tespit edilmiştir. Ayrıca “ders” kelimesiyle öğretim, eğitim programı ve öğretimi planlama kavramları arasında, “hedef/kazanım” ve “plan” kelimeleriyle de eğitim programı ve öğretimi planlama kavramları arasında bağ oluşturulduğu anlaşılmaktadır.

Kesme Noktası 10 ve 19 Arası: Bu aralıkta öğretim kavramıyla ilgili olarak “aile/veli”, “çevre”, “kitap”, “süre/zaman” ve “formal eğitim” kelimeleri, eğitim programı kavramıyla ilişkili “yazılı sınav”, “üniversite”, “süreç”, “formal eğitim”, “içerik”, “sınama durumları/değerlendirme”, “MEB”, “örgün eğitim”, “süre/zaman”, “düzen”, “eğitim” ve “sınıf” kelimeleri, öğretimi planlama kavramıyla ilgili olarak “strateji”, “bilgi”, “mekan”, “süre/zaman”, “süreç”, “sınıf”, “okul”, “eğitim”, “program” ve “düzen” kelimeleri, öğretimi değerlendirme kavramıyla da “hedef/kazanım”, “bilgi”, “süre/zaman”, “yorum”, “çoktan seçmeli”, “test etme”, “süreç değerlendirme”, “gözlem”, “soru”, “not”, “ölçme araçları”, “dönüt/geribildirim”, “eleştirme”, “analiz etme” ve “puanlama” kelimeleri üretilmiştir. Eğitim programı, öğretim, öğretimi planlama ve öğretimi değerlendirme kavramları “süre/zaman” kelimesiyle, öğretim, öğretimi planlama ve öğretimi değerlendirme kavramı “bilgi” kelimesiyle, öğretim, eğitim programı ve öğretimi planlama kavramları ise “sınıf” ve “okul” kelimeleriyle bağlanmıştır. Bunlarla birlikte, “formal eğitim” kelimesiyle öğretim ve eğitim programı kavramlarının, “eğitim”, “program” “süreç” ve “düzen” kelimeleriyle eğitim programı ve öğretimi planlama kavramlarının, “öğrenme” kelimesiyle öğretim ve öğretimi planlama kavramlarının, “hedef/kazanım” ve sınama durumları/değerlendirme kelimeleriyle de eğitim programı ve öğretimi değerlendirme kavramlarının ilişkilendirildiği tespit edilmiştir. Ayrıca “sınama durumları” kavramıyla da öğretimi değerlendirme vurgusunun yapıldığı görülmüştür.

Bilişsel Yapılardaki Kavramsal Bilgi Durumlarına İlişkin Bulgular

Araştırmada öğretmen adaylarından ilgili kavramlar ve bu kavramlarla ürettikleri kelimelerle ilgili cümle kurmaları istenmiştir ve bu yolla kavramsal bilgi durumları incelenmiştir. Tablo 2’de elde edilen bulgular sunulmuştur.

Tablo 2. Bilişsel Yapılardaki Kavramsal Bilgi Durumlarına İlişkin Frekans Dağılımı

	Kavramla İlişkili Bilimsel Kavram Açısından Doğru Cümleler	Yanılgısı İçeren Cümleler	Kavramla İlişkisiz veya Bilimsel Açısından Doğru Olmayan Cümleler	Boş
EP	34	20	36	29
Ö	54	11	26	26
ÖP	47	17	25	20
ÖD	63	6	18	14
Toplam	198	54	105	84

EP: Eğitim Programı, Ö: Öğretim, ÖP: Öğretimi Planlama, ÖD: Öğretimi Değerlendirme

Tablo 2’de yer alan bulgulardan eğitim programı, öğretim, öğretimi planlama ve öğretimi değerlendirme kavram-

larıyla ilişkili sırasıyla bilimsel açıdan doğru cümlelerin frekanslarının (f=34, f=54, f=47 ve f=63) şeklinde olduğu anlaşılmakta ve en fazla öğretimi değerlendirme kavramıyla ilgili bilimsel nitelikte cümle oluşturulduğu görülmektedir. Bu duruma ilişkin bazı alıntılar aşağıda sunulmuştur:

EP: “Eğitim programı 4 öğeden içerik, hedef, eğitim durumu ve sınama durumlarından oluşur.” (ÖA72)

Ö: “Öğretim belirli ortamlarda yapılan zaman sınırlı planlı ve programlıdır.” (ÖA85)

ÖP: “Öğretimi planlama dönüt ve değerlendirme aşamalarından hedef ve hazırbulunuşluğu dikkate alan bir sistemdir.” (ÖA92)

ÖD: “Değerlendirme ile ne kadar öğrendi cevabını alırız.” (ÖA67)

Araştırmadan elde edilen bulgulardan eğitim programı, öğretim, öğretimi planlama ve öğretimi değerlendirme kavramlarıyla ilişkili yanılığın içeren cümlelerin frekanslarının sırasıyla (f=20, f=11, f=17 ve f=6) olduğu ve en fazla yanılığın cümle içeren kavramın eğitim programı olduğu tespit edilmiştir. Öğretmen adaylarının yazdığı cümlelerden bazı alıntılar aşağıda sunulmuştur:

EP: “Eğitim programı formal ve informal olarak ayrılır.” (ÖA80)

Ö: “Öğretim planlı ve plansız diye ikiye ayrılır.” (ÖA88)

ÖP: “Öğrenciye kazandırılmak istenilen yöntemlerin oluşmasıdır öğretim programı” (ÖA15)

ÖD: “Değerlendirme bir tür ölçmedir.” (ÖA44)

Tablo 2 incelendiğinde eğitim programı, öğretim, öğretimi planlama ve öğretimi değerlendirme kavramlarıyla ilişkisi olmayan veya bilimsel açıdan doğru kabul edilemeyen cümlelerin frekanslarının sırasıyla (f=36, f=26, f=25 ve f=18) olduğu görülmektedir. Öğretmen adaylarının en fazla eğitim programı en az öğretimi değerlendirme kavramları için ilişkisiz veya bilimsel bir nitelik taşımayan cümle yazdıkları anlaşılmaktadır. İlgili kavramlara ait cümlelerden bazılarının sırasıyla aşağıda yer verilmiştir:

EP: “Okulda sunuş yolu ile öğretim daha etkili olur.” (ÖA95)

Ö: “Dersler çok zor okullarda sınav zamanı çok kısıtlıdır.” (ÖA17)

ÖP: “Parayla her şeyi öğretirim.” (ÖA23)

ÖD: “Herkes her şey değerlendirilmelidir.” (ÖA46)

4. Tartışma ve Sonuçlar

Bu çalışmada, sınıf öğretmeni adaylarının eğitim programı, öğretim, öğretimi planlama ve öğretimi değerlendirme kavramlarına ilişkin bilişsel yapılarının ortaya çıkartılması amaçlanmıştır. Araştırmanın ilk amacı bağlamında elde edilen veriler, adayların zihinlerinde ilgili kavramlara ait çok sayıda farklı kelimenin (EP-f:119; Ö-f:123; ÖP-f:110; ÖD-f:138) olduğunu ortaya koymuştur. Bu doğrultuda “aile/veli, başarı, bilgi, bireysel farklılıklar, ders, düzen, eğitim, formal eğitim, hedef/kazanım, müdür, not, okul, ödev, öğrenci, öğretmen, plan, sınıf, seviye/düzye, sonuç, strateji, süre/zaman, teknik, yapılandırıcılık ve yöntem” olmak üzere belirtilen bu kelimelerinin her dört kavram için de ortak üretildiği sonucuna ulaşılmıştır. Kavramlara ilişkin üretilen kelime sayısının zihinsel yapıyı ortaya çıkarmada yeterli olmadığı, ayrıca kavramlar arasındaki bağın kavramların birbirlerini destekleyecek doğalarına göre nasıl haritalandığının belirlenmesi çalışmanın temel noktası olmuştur. Kesme noktası analizine göre (10 ve yukarı) elde edilen veriler incelendiğinde eğitim programı kavramıyla diğer kavramlar arasında 19 bağlantının, öğretimi planlama kavramıyla diğer kavramlar arasında 14 bağlantının, öğretim kavramıyla diğer kavramlar arasında 10 bağlantının ve öğretimi değerlendirme kavramıyla diğer kavramlar arasında da yedi bağlantının kurulduğu görülmektedir. Bu alt amaçta göze çarpan önemli nokta, öğretimi değerlendirme kavramının diğer kavramlara göre zihinde daha bağımsız kodlanması ve eğitim programı kavramının daha merkezi algılanıyor olmasıdır. Ayrıca çalışmada sınıf öğretmeni adaylarının dört kavram arasındaki bağı **hedef/kazanım** (EP-f:32, Ö-f:10, ÖP-f:21, ÖD-f:11), **öğrenci** (EP-f:56, Ö-f:62, ÖP-f:39, ÖD-f:24), **öğretmen** (EP-f:46, Ö-f:67, ÖP-f:39, ÖD-f:25), **süre/zaman** (EP-f:10, Ö-f:10, ÖP-f:19, ÖD-f:12) olmak üzere oldukça sınırlı sayıda kelimeyle sağladıkları bulgusuna ulaşılmıştır. Bu bulgu, kavramlar arasındaki zihinsel ilişkinin zayıf olduğunu göstermektedir. Eğitim programı hem öğretmene hem de değerlendirme sürecine karar vermeye olanak sağlayan öğrenme ürünleri dizisi (Posner, 2004); yapılacak bir işin bölümlerini, bölümlerin sırasını ve zamanını gösteren tasarı ya da yetişek (TDK, 2018) şeklinde açıklanmaktadır. Eğitim programı hedefleriyle, öğrenme yaşantılarıyla ve değerlendirme süreçleriyle bir bütünü oluşturmaktadır; öğretimin tasarlanmasını ve planlanmasını sağlayan bir kılavuz rolünü üstlenmektedir. Dolayısıyla bu durum araştırmadan eğitim programının daha merkezi algılanmasını açıklayabilir. Tyler’a (2014) göre, eğitim programının bütün boyutları, eğitimin esas amaçlarına ulaşmak için araçtır ve hedef davranışlar, materyallerin seçileceği, içeriğin oluşturulacağı,

öğretim yöntemlerinin geliştirileceği ve test ve sınavların hazırlanacağı ölçütler haline gelmektedir. Benzer şekilde Ornstein ve Hunkins (2014) eğitim konuları, tecrübeleri ve ortamları geliştirme çabalarının okulların amaçlarına, hedeflerine ve kazanımlarına ulaşılması için yürütülmesi gerektiğini vurgulamaktadır. Eğitim programının temel öğelerinden olan *hedeflerin* öğretim, planlama ve değerlendirme süreçleriyle bağlantısının kurulması bu araştırma bulgularının diğer bir önemli yönüdür. Bu araştırma bulgusu, Taşgın ve Köse'nin (2015) yürüttükleri çalışmalarındaki sınıf öğretmeni adaylarının eğitim programı unsurlarından olan hedefin öneminin farkında oldukları sonucuyla örtüşmektedir. Ayrıca Aykaç ve Çelik'in (2014) öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının eğitim programına ilişkin algılarının belirlenmesine yönelik yaptıkları araştırmalarından elde edilen "*hedefe ulaşmada kullanılan araç, yol*" metaforuyla da benzer algıyı yansıtmaktadır. Bu bağlamda öğretmen adaylarının *hedef/kazanım* ve *süre/zaman* kelimeleriyle dört kavram arasındaki bağı kurmuş olmaları, programda belirtilen istendik özelliklerin öğrencilere önerilen süre zarfında kazandırılacağı ilkesini özümstediklerini söylemek mümkündür. Ancak üretilen bu kelimeler eğitim programı, öğretim, öğretimi planlama ve değerlendirme kavramlarının ilişkisini gösterme açısından yeterli değildir.

Araştırmanın birinci alt amacı bağlamında elde edilen bulgular, sınıf öğretmeni adaylarının kavramlara ilişkin bağı *öğretmen* ve *öğrenci* kelimelerini üreterek de sağladıkları yönündedir. Bilindiği üzere eğitim programı, öğretmen, öğrenci ve öğrenme ortamı okul eğitiminin temel bileşenleridir. Öğretmenler bilgileri, tutumları ve becerileriyle öğrenciler üzerinde çeşitli izler bırakmaktadırlar. Ertürk'e (1982) göre, öğretmen hem öğrencinin istendik yaşantılar geçirmesini sağlayacak biçimde çevreye çekidüzen vermektedir, hem çevrenin bir parçasıdır hem de pekiştirici olarak eğitim durumuna dâhil olmaktadır. Yılmaz, Göçen ve Yılmaz'ın (2013), öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin metaforik algılarını belirledikleri çalışmalarında da adayların öğretmeni "*şekillendirici, yol gösterici, kutsal iş yapan*" olarak algıladıkları tespit edilmiştir. Bu bağlamda araştırmadan elde edilen bulgular, sınıf öğretmeni adaylarının öğretmenlerin eğitim/öğretim rollerini algılayabildiklerini göstermektedir. Bilindiği üzere, öğretmen ve öğrenci kelimeleri eğitim programı, öğretim, öğretimi planlama ve öğretimi değerlendirme durumlarıyla ilişkilidir. Öğretmen eğitim programını takip ederek öğretimi planlayan ve değerlendiren bir unsur, öğrenci ise planlı eğitimin yapılma nedenidir. Ancak öğretmen ve öğrenci kavramları eğitim programı, öğretim, öğretimi planlama ve öğretimi değerlendirme kavramların özelliklerini yansıtmak konusunda yine de yetersizdir.

Araştırmanın ikinci alt amaçlarından biri de sınıf öğretmeni adaylarının kavramsal bilgi durumlarının tespit edilmesidir. Bu nedenle sınıf öğretmeni adaylarından eğitim programı, öğretim, öğretimi planlama ve öğretimi değerlendirme kavramlarıyla ilgili cümle kurmaları istenmiştir. Böylece, kavramlar arasındaki bağların kurulmasını destekleyen kavram oluşumunun ya da bağları sınırlayan kavram yanlışlarının belirlenmesi sağlanmıştır. Araştırma verileri analiz edildiğinde, adayların kavramla ilişkili bilimsel açıdan doğru kabul edilebilir cümleyi birinci sırada öğretimi değerlendirme (f=63), ikinci sırada öğretim (f=54), üçüncü sırada öğretimi planlama (f=47) ve dördüncü sırada eğitim programı (f=34) kavramlarıyla ilgili kurabildikleri ortaya çıkmıştır. Ayrıca, eğitim programı (f=20) kavramıyla ilgili en fazla, öğretimi planlama (f=17) kavramıyla ilgili ikinci sırada, öğretim kavramıyla (f=11) üçüncü sırada ve öğretimi değerlendirme (f=6) kavramıyla da ilgili en az kavram yanlışlığı yaşadıkları tespit edilmiştir. Aynı verilerden elde edilen diğer bulgular ise eğitim programı (f=36) kavramıyla ilgili olmayan ve bilimsel açıdan doğru olmayan cümlelerin en fazla, öğretimi değerlendirme (f=18) kavramıyla ilgili olmayan ve bilimsel açıdan doğru olmayan cümlelerin de en az sayıda olduğunu göstermiştir. Tüm bu bulgular incelendiğinde eğitim programı kavramıyla ilgili bilimsel açıdan doğru en az cümlelerin, kavram yanlışlığı içeren ve kavramla ilişkisiz veya bilimsel açıdan doğru kabul edilemeyecek cümlelerin en fazla yazıldığı anlaşılmıştır. Ayrıca, öğretimi değerlendirme kavramıyla ilgili bilimsel açıdan doğru en fazla cümlelerin, kavram yanlışlığı içeren ve kavramla ilişkisiz veya bilimsel açıdan doğru olmayan cümlelerin de en az olduğu görülmüştür. Öğretim ve öğretimi planlama kavramlarına ilişkin cümlelerin her üç kategoride de orta sıralarda olduğu anlaşılmıştır. Ülgen (2004), insanın doğası gereği kavram oluşturmaya yatkın olduğunu ve belli kurallar geliştirerek sınıflama yapabilmesinin öğrenmeyle mümkün olabileceğini açıklamaktadır. Ayrıca kavramların özelliklerinin ortak olabileceğini belirtmekte; objelerin ve olayların hem doğrudan (somut-fiziksel özellikleri) hem de dolaylı (soyut-anlamları) olarak gözlenebilen özelliklerinden oluştuğunu ifade etmekte ve bazı kavramlarda somut özelliklerin bazılarında ise soyut özelliklerin ağırlıklı olabileceğini vurgulamaktadır. Gültekin'in (2013) öğretmen adaylarının eğitim programına ilişkin metaforik algılarının belirlendiği çalışmasında da, öğretmen adaylarının eğitim programını "*sorunlu ve karmaşık bir yapı*" bağlamında düşündükleri tespit edilmiştir. Ayrıca Aykaç ve Çelik'in (2014) yaptıkları araştırmada da öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının eğitim programını "*özelliği olmayan*" metaforuyla açıkladıkları sonucuna ulaşılmıştır. Demirel'in (2013) de ifade ettiği üzere eğitim programı geçmişten bugüne soyut bir kavrama dönüşmüştür. Bu nedenle adaylar soyut bir kavram olan eğitim programı karmaşık olarak algılayıp zihinsel temsili oluşturmakta zorlanmış olabilirler. Öğretimi değerlendirme kavramına ilişkin en az sayıda yanlışlığın olması da ölçme işlemlerinin somut göstergelerinin olmasıyla; öğretim ve öğretimi planlama kavramlarıyla ilişkili kavram yanlışlığının eğitim programı kavramına göre daha az olması da öğretmen adaylarının hem

öğretim ilke ve yöntemleri dersinde hem alan öğretim derslerinde plan hazırlamalarıyla, ayrıca okul deneyimi ve öğretmenlik uygulamaları derslerinde de edindikleri deneyimlerle açıklanabilir.

Sonuç olarak, sınıf öğretmeni adaylarının eğitim programı, öğretim, öğretimi planlama ve öğretimi değerlendirme kavramlarına ilişkin çok sayıda kelime üretebildikleri, ancak aralarındaki ilişkiyi sadece hedef/kazanım, öğretmen, öğrenci ve süre/zaman olmak üzere dört kelimeyle kurabildikleri tespit edilmiştir. Bu durum, birbirleriyle ilişkili bu kavramların zihinlerdeki yapılanmasının yetersizliğini göstermiştir. Ayrıca, zihinlerde kavramlarla ilişkili olmayan ve yanlış barındıran cümlelerin de yapıldığı anlaşılmıştır. Halbuki öğretmenlerin programa uyum sağlayabilmeleri öncelikle onların program kavramını ve program öğeleri arasındaki ilişkileri doğru anlamalarına bağlıdır. Bir eğitim programının eğitimin temel bileşenlerinden biri olduğunu fark edebilen öğretmenler öğretimi planlama, uygulama ve değerlendirme eylemlerinin ondan bağımsız olamayacağını içselleştirebilmişlerdir. Dolayısıyla programın tüm öğeleriyle uygulayıcısı olmaya hazırlanan öğretmen adaylarının ilgili kavramları, kavramların göstergelerini ve aralarındaki bağları net bir şekilde anlamlandırmalarını sağlayacak hizmet içi eğitime ihtiyaç duydukları sonucu ortaya çıkmıştır.

5. Kaynakça

- Aykaç, N., ve Çelik, Ö. (2014). Öğretmenlerin ve öğretmen adaylarının eğitim programına ilişkin metaforik algılarının karşılaştırılması, *Eğitim ve Bilim*, 39 (173), 328-340.
- Bahar, M., Johnstone, A. H., & Sutcliffe, R. G. (1999). Investigation of students' cognitive structure in elementary genetics through word association tests, *Journal of Biological Education*, 33, 134-141.
- Bahar, M., ve Özatlı, N.S. (2003). Kelime ilişkilendirme yöntemi ile lise 1. sınıf öğrencilerinin canlıların temel bileşenleri konusundaki bilişsel yapılarının araştırılması, *Balıkesir Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, 5(1),75-85.
- Boyacı, A. (2009). İlköğretim okulu öğretmenlerinin eğitim planlaması süreçlerine yönelik kullandıkları metaforlar, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21, 111-124.
- Bullough, R. V., & Stokes, D. K. (1994). Analyzing personal teaching metaphors in preservice teacher education as a means for encouraging professional development, *American Educational Research Journal*, 31(1), 197-224.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., ve Demirel, F. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (18.bs.) Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Caswell, H. L., & Campbell, D. S. (1935). *Curriculum development*. (6th. ed.). New York: American Book Co.
- Deese, J. (1962). Form class and determinants of association, *Journal of Verbal Learning and Verbal Behavior*, 2, 79 - 84.
- Demeuse, M., & Strauven, C. (2016). *Eğitimde program geliştirme*. (Çev. Y. Budak). Ankara: Pegem Akademi.
- Demirel, Ö. (2013). *Eğitimde program geliştirme kuramdan uygulamaya*. (20. bs.). Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- Deveci, H., Çengelci Köse, T., ve Gürdoğan Bayır, Ö. (2014). Öğretmen adaylarının sosyal bilimler ve sosyal bilgiler kavramlarına ilişkin bilişsel yapıları: kelime ilişkilendirme testi uygulaması, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 101-124.
- Ekiz, D., ve Koçyiğit, Z. (2013). Sınıf öğretmenlerinin "öğretmen" kavramına ilişkin metaforlarının tespit edilmesi, *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 21 (2), 439-458.
- Ertürk, S. (1982). *Eğitimde program geliştirme*. (4. bs.).Ankara: Meteksan Ltd. Şti. Baskı.
- Font, V., Bolite, J., & Acevedo, J. (2010). Metaphors in mathematics classrooms: analyzing the dynamic process of teaching and learning of graph functions, *Educ Stud Math*, 75,131-152.
- Fullan, M., & Hargreaves, A. (1991). *What is worth fighting for in your school*. New York: Teachers College Press.
- Gilbert, J.K., Boulter, C., & Rutherford, M. (1998a). Models in explanations, part 1, horses for courses?, *International Journal of Science Education*, 20, 83-97.
- Gilbert, J.K., Boulter, C., & Rutherford, M. (1998b). Models in explanations, part 2, whose voice?whose ears?, *International Journal of Science Education*, 20, 187-203.
- Gillis, C., & Johnson, C. L. (2002). Metaphor as renewal: re-imagining our professional selves, *English Journal*, July, 37-43.
- Gültekin, M. (2013). İlköğretim öğretmen adaylarının eğitim programı kavramına yükledikleri metaforlar, *Eğitim ve Bilim*, 38 (169), 126-141.
- İşikli, M., Taşdere, A., ve Göz, N. L. (2011). Kelime ilişkilendirme testi aracılığıyla öğretmen adaylarının Atatürk ilkelerine yönelik bilişsel yapılarının incelenmesi, *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 4(1), 50-72.
- Karasar, N. (2006). *Bilimsel araştırma yöntemi-kavramlar-ilkeler-teknikler*. (16. bs.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Lasley, T. J. (1994). Teacher technicians: a "new" metaphor for teachers, *Action in Teacher Education*, 16(1), 11-19.
- Levine, P. (2005). Metaphors and images of classrooms, *Kappa Delta Pi Record*, 41 (4), 172-175.
- Martorella, P. H. (1998). *Social studies for elementary school children developing young citizens*. (2nd. ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice-Hall Inc.

- Merrill, M. D., Tennyson, R. D., & Posey, L.O. (1992). *Teaching concepts: an instructional design guide*. Englewood Cliffs, NJ: Educational Technology Publications.
- Mckenzie, B., & Trubill, J. (1999). Professional development, classroom practice and students out comes: exploring the connection in early literacy development. Retrieved from <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED447453.pdf>.
- Miles, B. M., & Huberman, A.M. (1994). *Qualitative data analysis* (2nd. ed.). California, SAGE Publication, Thousand Oaks.
- Oliva, P. F. (2005). *Developing the curriculum* (6th. ed.). United State: Longman
- Ornstein, A. C., & Hunkins, F. P. (2014). *Eğitim programı temeller, ilkeler ve sorunlar*. (A. Arı, Çev. Ed.). Konya: Eğitim Kitapevi.
- Özenç-Uçak N., ve Olşen-Güzeldere, Ş. (2006). Bilişsel yapının ve işlemlerin bilgi arama davranışı üzerine etkisi, *Türk Kütüphaneciliği*, 20 (1), 7-28.
- Posner, G.J. (2004). *Analyzing the curriculum*. New York: Mcgraw-Hill Companies,Inc.
- Saban, A. (2009). Öğretmen adaylarının öğrenci kavramına ilişkin sahip oldukları zihinsel imgeler, *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 7(2), 281-326.
- Semerci, Ç. (2007). "Program geliştirme" kavramına ilişkin metaforlarla yeni ilköğretim programlarına farklı bir bakış, *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 31(1), 139- 154.
- Shavelson, R. J. (1972). Some aspects of the correspondence between content structure in physics instrucion, *Journal of Educational Psychology*, 63(3), 225-234.
- Şahin, A. E. (2010). Meslek ve öğretmenlik. (7.bs.). V. Sönmez (Ed.), *Eğitim bilimine giriş* içinde, (ss.261-306). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Smith, J. P., diSessa, A. A., & Roschelle, J. (1993). Misconceptions reconceived: a constructivist analysis of knowledge in transition, *The Journal of the Learning Sciences*, 3, 115-163.
- Taşdere, A., Özsevgeç, T., ve Türkmen, L. (2014). Bilimin doğasına yönelik tamamlayıcı bir ölçme aracı: kelime ilişkilendirme testi, *Fen Eğitimi ve Araştırmaları Derneği Fen Bilimleri Öğretimi Dergisi*, 2(2), 129-144.
- Taşgın, A., ve Köse, E. (2015). Sınıf öğretmeni adaylarının hedef ve değerlendirme kavramlarına ilişkin metaforları, *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi [Hacettepe University Journal of Education]*, 30(3), 116-130.
- Türk Dil Kurumu (2017). Türkçe sözlük. <http://www.tdk.gov.tr/> Erişim tarihi: 09.03.2018.
- Tyler, R. W. (2014). *Eğitim programlarının ve öğretimin temel ilkeleri*. (Çev. M.E. Rüzgar ve B. Aslan.). Ankara: Pegem Akademi.
- Ülgen, G. (2004). *Kavram geliştirme, kuramlar ve uygulamalar* (4.bs.). Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Yılmaz, H., ve Sünbül A.M. (2007). *Öğretimde planlama ve değerlendirme*. (4.bs.). Konya: Çizgi Kitapevi.
- Yılmaz, F., Göçen, S., ve Yılmaz, F. (2013). Öğretmen adaylarının öğretmen kavramına ilişkin algıları: bir metaforik çalışma, *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9 (1), 151-164.